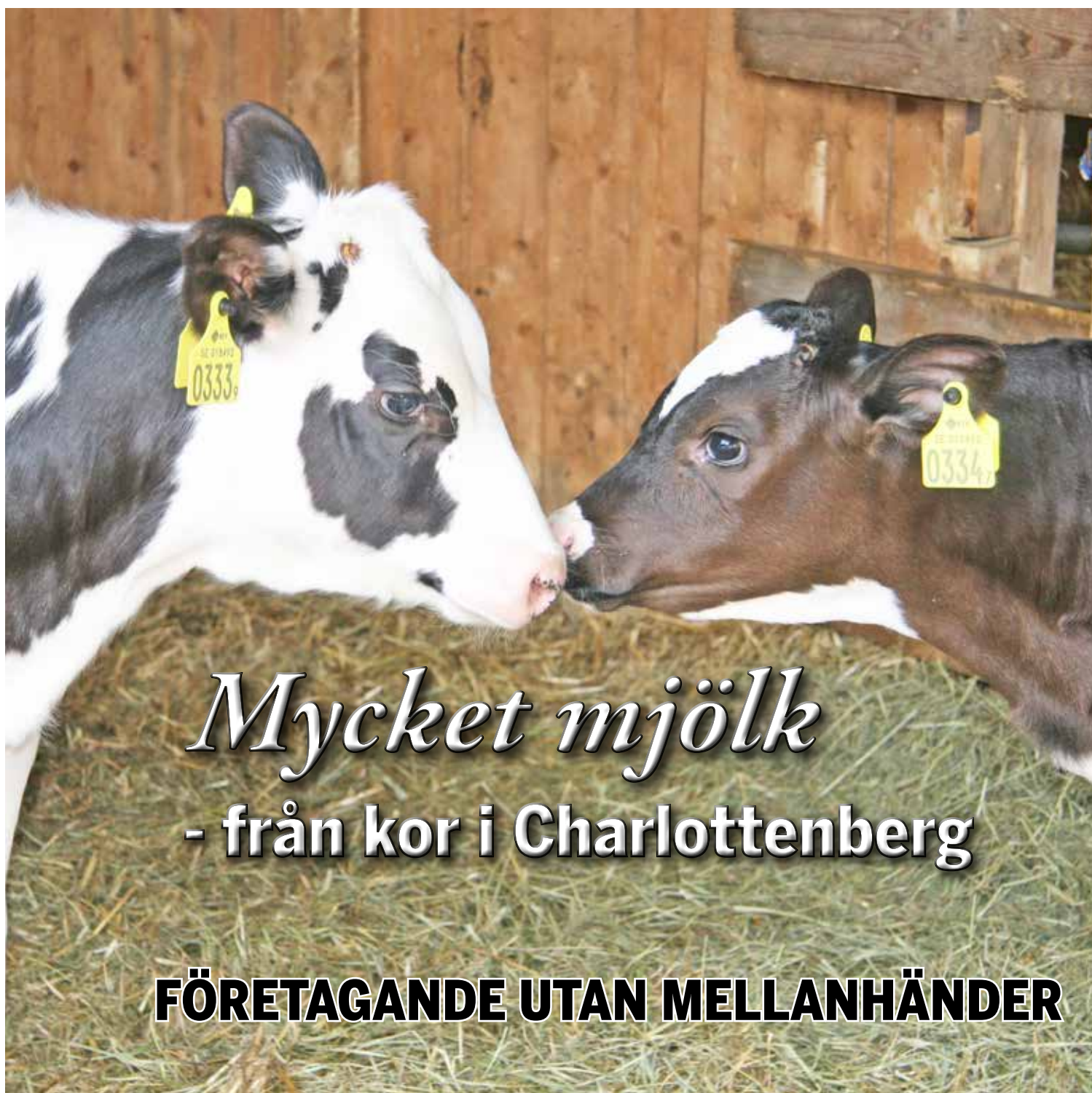

UTSIKT

VÄRMLAND

Mycket mjölk
- från kor i Charlottenberg

FÖRETAGANDE UTAN MELLANHÄNDER

UTSIKT VÄRMLAND

UTGIVARE

Länsstyrelsen Värmland
651 86 Karlstad
010-224 70 00
varmland@lansstyrelsen.se

ANSVARIG UTGIVARE

Malin Eliasson 010-224 72 64
malin.eliasson@lansstyrelsen.se

REDAKTION

Emma Mickelin
Roger Bergqvist
Malin Eliasson
Maria Sundqvist
Petra Umeland
Lise Wichmann Hansen

FORMGIVNING

Katarina Zeplien
Länsstyrelsen Värmland

BILDER

Sidan 11, lamm - Mostphotos
Sidan 12, broschyr - Jordbruksverket
Övriga - Länsstyrelsen Värmland

TRYCK

Elanders Sverige AB

UPPLAGA

4 125 ex

ISSN NR

0284-6845

PUBL.NR

2015:15

Adressregistret för tidningen Utsikt ändrar vi själva. Därför är det viktigt att du meddelar adressändringar till oss, genom att ringa eller skriva. Se kontaktuppgifter överst.

Märk din post/e-post med "Lantbruk/tidningen Utsikt".

Länsstyrelsen
Värmland

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden

SAM 2015

- Viktigt att tänka på!

- **Sista ändringsdag i SAM-ansökan är den 15 juni 2015!**
- **Tänk på trädan!**
  - Som förut gäller putsförbudet mellan 1 mars och 30 juni. Vad du "får göra" på din träda beror numera på vilka övriga stöd du söker.
  - All träda har i år ett aktivitetskrav; det innebär att du ska putsa, slå eller jordbearbeta hela skiftet.
  - Ingår trädan i förgröningsstödet? Då ska den ligga som träda mellan 1 juni och 15 juli. Därefter är det ok att beta eller ta skörd om du vill.
  - Söker du kompensationsstöd och har djur? Då får du varken beta eller skörda trädan på hela säsongen. Har du ändå ett behov av det ska den ändras till grödkod 49 eller 50 (vall), då den ska räknas in som grovfoderareal i djurtätheten.
- **Kom ihåg att följa tvärvillkoren för att undvika avdrag på dina stöd.**

UNDVIK DE VANLIGASTE FELEN

- **Rapportera händelser som gäller dina nötkreatur till CDB inom 7 dagar.**
- **Följ regler för djurmärkning och beställ ersättningsbrickor direkt när du noterat att något djur tappat en bricka.**
- **Följ reglerna för hur du ska sköta dina djur och hur djurstallarna ska vara utformade.**

SAM-HANDLÄGGARNA • 0771-67 00 00

UTSIKT

VÄRMLAND

LÄNSSTYRELSENS TIDNING FÖR LANTBRUKARE I VÄRMLAND

Första numret av tidningen Utsikt gavs ut i mars 1993. Tidningen vänder sig till länets lantbrukare och syftet är att informera och inspirera till utveckling och förnyelse i lantbruksföretag.

Utsikt innehåller artiklar och information om bland annat; odling, djurhållning, ett rikt odlingslandskap, företagsutveckling, kurser och stöd.

Tidningen kommer ut med fyra nummer per år och ibland även med extranummer. Den produceras med hjälp av Landsbygdsprogrammet - som finansieras gemensamt av Sverige och EU. Vill du prenumerera? Det är gratis - skicka i så fall dina adressuppgifter till tidningens utgivare och märk din post/e-post med "Lantbruk/tidningen Utsikt".

Har du tips och ideér kring tidningens innehåll? Kontakta oss i redaktionen!

Det är ett plock med flyghavre...

TEXT MALIN ELIASSON • 010-224 72 64

Eftersom flyghavren är svårbekämpad och leder till stora skördesänkningar är flyghavren det enda ogräset i Sverige som regleras enligt lag.

Flyghavre är ett ettårigt gräs. Den gror huvudsakligen på våren men har även en groningstopp på hösten. Småplantor är svåra att skilja från vanlig havre. Bladet är i likhet med vanlig havre vänstervridet men dess nedre del har en hårig kant.

Så känner du igen flyghavren

Flyghavreplantorna känns lätt igen eftersom de är högvuxna. De kan bli upp till 1,5 meter höga. De skiljer sig också från vanlig havre eftersom vippan är yvig och gles. Till färgen är flyghavren något ljusare. Flyghavren blommar före vanlig havre. Den har stor fröproduktion, upp till 200 frön per planta. Kärnorna drösar efterhand som de mognar och oftast innan grödan skördas. Groningsvilan hos fröna är lång och kan ge upphov till nya plantor efter många år i jorden. Vid starka angrepp av flyghavre kan spannmålsskörden minska med 50 procent.

Plocka, plocka, plocka

Genom att upptäcka de första plantorna tidigt har man mycket att vinna eftersom flyghavren kan hejdas genom handplockning. Det gäller att vara uppmärksam på vårsåden från axgång och framåt. Var extra noga med bevakningen av skiften där du vet att flyghavren brukar växa. Varje skifte måste inspekteras flera gånger under säsongen. Plockade plantor ska läggas i en säck som sedan bränns. Alla spannmålsslass ska täckas noggrant vid transport och maskiner ska rengöras för att minimera risken för spridning.

Kan bekämpas kemiskt

Kemisk bekämpning måste tas till då flyghavren etablerat sig i sådan omfattning att plockning inte längre är möjlig. En extra behandling kan behövas eftersom den inte alltid kan kombineras med annan ogräsbekämpning. Vid behandling i stråsäd är flyghavren som känsligast vid 1-3 blad.

Aktuella bekämpningsmedel är Monitor, Attribut Twin, Chekker Power, Caliban Duo, Broadway eller Event Super och full dos gäller för samtliga preparat.

ENDA OGRÄSET SOM REGLERAS ENLIGT LAG

Flyghavre *Avena fatua* omfattas av en lag och förordning från 1970 (SFS 1970:299, SFS 1970:300) som säger att alla axade flyghavreplantor skall dras upp med roten.

De skall stoppas i en säck och oskadliggöras, helst brännas. Vagnar som transporterar spannmål, frö eller opressad halm från brukningsenhet där flyghavre förekommer skall vara täckta och växtodlingsprodukterna får inte avyttras om risk för spridning uppkommer.

Länsstyrelsen är tillsynsansvarig på länsnivå och Jordbruksverket är ansvarigt centralt.

ÅTGÄRDER MOT FLYGHAVRE

Tänk på att:

- Inte odla havre om du har flyghavre.
- Variera växtföljden. Öka andelen höstsådda grödor, vall, potatis, oljeväxter.
- Rengöra tröskan, extra viktigt vid maskinsamverkan.
- Alltid täcka spannmålsslass.
- Kontrollera dina fält regelbundet minst 2-3 ggr under sommaren.
- Var extra noga under kraftledning, runt brunnar, i diken och på övervämningsmarker.
- Handplockning är tidskrävande. Börja i tid så att du hinner plocka innan plantorna drösar.

Det gäller att vara noggrann och envis om man har flyghavre på sin mark. Ett fröförråd på 100 flyghavrekärnor kan på 3 år bli till över 10 000 kärnor.

Överst flyghavre - med yvig och gles vippa. Nederst vanlig havre.

FÖRETAGANDE UTAN MELLANHÄNDER

TEXT LISE WICHMANN-HANSEN • 010-224 72 78

Intresset hos konsumenterna att få tag i mat med bättre kvalitet ökar. Förutom välkända sätt att sälja direkt till kund så som gårdsbutik, torghandel, bondens marknad och självplock har nu olika varianter av andelsjordbruk börjat dyka upp i Sverige.

Av varje krona som konsumenterna i Sverige lägger på livsmedel i butik, får svenska bönder cirka 13 öre. För 20 år sedan var det nästan 25 öre. Minskningen beror till stor del på ökad konsumtion av importerade livsmedel, men till viss del även på lägre avräkningspriser om priserna räknas om till dagens nivåer. (källa: Matkronan – Matens kostnad, från jord till bord. LRF, 2014).

Utifrån denna ekonomiska verklighet är det inte så konstigt att det skapas och testas företagsupplägg som går ut på att förbättra lönsamheten i jordbruksföretagen, till exempel genom olika sätt att sälja direkt till kund.

Andelar och förhandsbokning olika alternativ

En viktig tanke bakom andelsjordbruk är att en lokal grupp människor vill ha

"Av varje krona som konsumenterna i Sverige lägger på livsmedel i butik, får svenska bönder cirka 13 öre. För 20 år sedan var det nästan 25 öre".

tillgång till mat som är framställd på det sätt man önskar. Rent praktiskt kan det lösas på flera olika sätt. Andelsägarna kan köpa var sin andel av en gård och anställa en lantbrukare för att sköta gården. Alternativt kan lantbrukaren äga gården och andelsägarna enbart investera i årets

produktion. Andelarna finansierar då in-satsmedel och lön till lantbrukaren det året och andelsägarna delar på skörden/produktionen i proportion till sin andel. Man delar på risken och jordbrukaren vet att han eller hon får lön, vilket annars kan vara mycket osäkert om man till exempel ger sig på småskalig grönsaksodling.

Ett annat upplägg är att kunderna förbokar varor. Det finns olika varianter på detta i Värmland, bland annat hos Torfolk gård utanför Munkfors och i facebookgruppen Lokal Andelsmat. Risken ligger i detta fall hos lantbrukaren, eftersom kunden bara betalar vid leverans.

Lokal Andelsmat på Facebook

År 2014 startades facebookgruppen Lokal Andelsmat av Jonas Wangsten, Grums och

Familjen Wangsten håller lantrasen svensk gul anka för det egna hushållet.

Lennart Swahn, Lysvik. Gruppen har nu cirka 2 500 medlemmar.

- Lokal Andelsmat innebär att producent och konsument möts utan mellanhänder. Det kan handla om att konsumenten tecknar sig för en viss mängd mat i början av säsongen så att producenten vet att det finns avsättning för de grisar som man föder upp eller för de tomater som växthusger. Men det kan också vara så enkelt att matproducenten lättare skapar en relation med konsumenten och säljer ett överskott av till exempel ägg, lök eller potatis. Många människor idag känner ingen bonde och vet inte vart de kan vända sig för att få tag i lokala varor. Lokal Andelsmat syftar alltså till att knyta samman matproducent och konsument utan mellanled som fördyrar för båda parter, berättar Jonas Wangsten.

Initiativet är ideellt och det kostar inget att använda sig av tjänsten. Alla producenter kan lägga ut vad de har att erbjuda och konsumenterna kan efterlysa varor de skulle vilja köpa.

Ägg i liten skala

Själva säljer familjen Wangsten ägg i liten skala, från höns i mindre grupper som bor i flyttbara hönsbusvagnar och som har tillgång till gott om plats utomhus på gräsbeväxta ytor. Sonen Fredrik håller i verksamheten och han välkomnar kunderna in för att se hur djuren lever. Att bygga ett förtroende mellan producent och kund är viktigt menar Fredrik, då behövs ingen kvalitetsmärkning.

- Ser något för uschligt ut eller säljer man något som inte håller måttet, då förlorar man kunderna, man kan inte gömma sig bakom någon anonymitet, säger Fredrik. Han säljer äggen direkt till kund för 3 kr styck, cirka 3 gånger så mycket som priset till grossist.

Enligt Jonas går det inte att sälja kött av fjäderfä. Slakterierna tar inte emot ett litet antal fjäderfä av udda sort eller storlek för återtag av bonden och reglerna tillåter bara hemmaslakt för egen konsumtion. Men han berättar att föreningen Sveriges Småbrukare, som han är ordförande för, arbetar för att få till en förenklad möjlighet för småskalig slakt och försäljning på gården.

Jonas och Fredrik Wangsten säljer ägg i liten skala, bland annat genom facebookgruppen "Lokal Andelsmat".

Att utöka andelen mat som kunder köper direkt av producenterna kräver nya sätt att tänka och arbeta på, för både konsumenter och producenter, menar Jonas. Som producent behöver du engagera dig mer i din avsättning än om du säljer bulk till en uppköpare. Som kund behöver man veta var man hittar det man vill ha och kanske behöver man en frysbox. Många moderna människor har inte mat hemma för mer än några dagars konsumtion. Bor man på landet kanske man har tillgång till jordkällare men hur gör man om man bor i staden och vill börja odla eller köpa en säck morötter? En möjlighet i städer kanske kan vara inköpsföreningar med gemensamma förvaringsmöjligheter.

Mjolk - ny producentförening för bättre ekonomi

Att många svenska mjölkgårdar har det tufft ekonomiskt är ingen hemlighet. Sveriges Mjölkbönder håller just nu på att starta en producentförening, där Stefan Gård på Toleruds Gård utanför Säffle är ordförande.

- Tanken är att föreningen ska kunna sälja medlemmarnas mjölk direkt till handeln, som i sin tur får förhandla med valfritt mejeri om att förädla mjölken till de produkter som önskas, berättar Stefan.

På så sätt tar man tillvara på de stora matkedjornas förhandlingskraft. Ungefär en krona mer per liter är vad mjölkbönderna önskar sig.

Förutom bättre avräkningspris önskar de sig en kvalitetsmärkning av mejeriprodukterna, fortsätter Stefan. Till exempel "Sveriges Mjölkbönder". Det skulle lyfta fram mervärdet av att produkten kommer från svenska gårdar med svenska miljö- och djurskyddsregler.

Sveriges Mjölkbönder är alltså inte inne på att sälja direkt till kund, men däremot att gå från två mellanhänder mellan producent och konsument - *mejeri och handel* - till en mellanhand - *handeln*.

Mycket mjölk - från kor i Charlottenberg

TEXT PETRA UMLAND • 010-224 72 76

Sveriges högst mjölkavkastande besättning finns utanför Charlottenberg. Med bra foder, goda rutiner, genomtänkt avelsarbete och ett brinnande intresse för kor så producerar paret Levins mjölkkor - mycket mjölk med hög kvalitet!

Utanför Charlottenberg bor lantbrukarparet som kan kalla sig svenska mästare i mjölkproduktion. Kersti och Anders Levin, på gården Tälle, ligger allra högst i Sverige inom mjölkavkastning räknat per ko. Förra kontrollåret mjölkade deras kor 13 598 kg mjölk (ECM). Det blir i genomsnitt 37,3 kg per ko och dag. Kersti och Anders mål är att djuren ska ha det så bra som möjligt och hos dem visar det sig i hög produktion.

Holsteinbesättning

Mjölkbesättningen består av 17 mjölkkor med rekrytering. Alla utom en ko är av rasen Holstein.

- Det har blivit Holstein mest av en slump. Jag tycker att de har haft bättre lynne och är trevligare än de röda, säger Kersti. Hon seminarer själv och det var vid seminutbildningen som det stora av-

elsintresset tog fart. I ladugården finns 17 exteriört sett väldigt fina kor, med bra juver och ben. Utgallringen på mjölkorna har varit ganska hård och det är bara de bästa korna som får vara kvar. Nu har de sålt tre tjurkalvar till Viking Genetics och de har en till som står på väntelistan. Tjurkalvarna är uttagna i stenhård konkurrens i Sverige, Danmark och Finland, ja egentligen hela

världen, för att de förväntas vara de bästa fäderna till nästa generation mjölkkor.

Stor areal ger mycket grovfoder

Kersti och Anders brukar ungefär 90 hektar åkermark. De odlar framförallt vall, men också cirka 20 hektar spannmål. Spannmålen odlas mest för halmens skull, eftersom ungdjuren går på djupströbädd. Havre och korn säljs och istället köper de in färdigfoder till alla djuren.

Vallen är en mycket viktig del i deras produktion. De sår in i renbestånd med en vallfröblandning med många olika grässorter och klöver. Insåningsvallen putsas flera gånger på sommaren för att få en tät vall och eventuellt tas en sen skörd.

- Det viktiga är att fodret blir smakligt och att mjölkarna vill äta mycket av det. Därför vill vi inte ha rajgräs i blandningen och helst inte för mycket rödklöver. Ibland har vi köpt in extra timotej och blandat i för att få upp smakligheten och rätt fiber i ensilaget, säger Anders.

De flesta maskiner, förutom spruta och fastgödselspridare, har de själva, vilket är en fördel då de alltid kan komma ut i rätt tid. Vallarna skördas oftast två gånger. Första gången i slutet av maj och sedan andraskörden i mitten av juli. En del tas även till hö och säljs till hästägare.

Allt ensilage rundbalas och de använder en plast som heter Horse Wrap, vilket är en något tjockare plast.

- Det räcker med sex lager plast, vi har aldrig något problem med att platen går sönder, berättar de. De kör alltid hem alla balar från åkern direkt efter skörd och där märks de upp, både från vilken åker och från vilken skörd.

Viktigt med bra ensilage

Den stora vallarealen gör att mjölkarna kan utfodras med förstaskörden nästan hela året om. Detta med tanke på att förstaskörden brukar ha bäst smaklighet och högst näringsvärde. Ibland på våren tryter fodret från förstaskörden och de ger då ensilage från andraskörden.

Alla kor har en individanpassad foderstat och grunden i den är vallfodret. De tar foderanalyser på grovfodret och förstaskörden brukar ligga runt 11,6-11,7 MJ. De

GÅRDSFAKTA

Drivs av: Kersti och Anders Levin

Besättning: 17 mjölkkor med rekrytering. Tjurkalvarna säljs

Mjölkvastning: 37,5 kg per ko och dag

Areal: 94 ha åker och 120 ha skog

Odlar: Vall, havre, korn och nytt för i år är ärter

senaste åren har de minskat på kraftfodret och det har visat sig att korna mjölkar lika bra på mer grovfoder. Mjölkarna får ett färdigfoder där maxgivan är 14 kg per dag och de utfodras sex gånger per dag med kraftfoder och fyra gånger med ensilage. Korna står i kortbås och Kersti och Anders ser till att det alltid finns något att äta för mjölkarna.

Mjuka övergångar för ungdjuren

De första två veckorna står kalvarna i ensamboxar i ladugården, men sedan flyttas de ut till en djupströbädd. Om de flyttas ut under vintern och det är under plus 10°C får de ha täcke på sig, som sedan tas av efter några veckor en mildare dag. I lösdriften finns det alltid mycket halm för djuren att ligga i.

- Vi tänker att alla förändringar, både flytt mellan olika stallar och foderbyten, ska ske med mjuka övergångar, säger Kersti. Kalvarna får helmjolk fram till minst tre månaders ålder och direkt från födseln har de tillgång till hö, rent vatten och kraftfoder. Till dess att kvigorna är ett år får de kraftfoder och därefter bara ensilage från andraskörden. De seminaras vid 15 månader och då brukar de ha växt till sig ordentligt. Ungdjuren är viktiga, eftersom de ska bli nästa generations mjölkkor.

Noga med arbetsrutinerna

Ett genomgående tänk hos Kersti och Anders är att djuren ska ha det så bra som möjligt. Mjölkning och utfodring sker

alltid vid samma tider. I arbetsrutinerna ingår att hålla allt rent. Liggbåsen skrapas hela tiden och alla djuren ligger på rent strö. Vattenkoppar och napphinkar hålls rena, dessutom byts napparna ut ofta. Vid varje mjölkning rengörs juvret noggrant med papper och såpvatten. Den nära kontakten med djuren gör att de hela tiden har kontroll på hur varje djur mår och kan göra insatser i god tid om någon verkar må dåligt.

HUR KAN KORNA MJÖLKA SÅ BRA?

Ett mycket bra grovfoder, med bra smaklighet och högt näringsinnehåll.

Avelsarbetet; kor som avlats på både hållbarhet och produktion.

Noggranna rutiner och samma personer som tar hand om djuren.

Den nära kontakten med varje ko - här borstas alla kor.

Landsbygdsprogrammet

- Vad händer nu?

Delar av Landsbygdsprogrammet 2014-2020 öppnade redan hösten 2014, men de flesta företagsstöd, projektstöd och miljöinvesteringar kommer igång först i september 2015.

Sveriges landsbygdsprogram 2014-2020 godkändes av EU-kommissionen den 26 maj. Men alla regler är inte klara, eftersom de svenska föreskrifterna inte är beslutade än.

Regionala handlingsplaner

Länsstyrelserna tar fram regionala handlingsplaner för Landsbygdsprogrammet. Där anges hur respektive län kommer att

arbeta med programmet och vilka prioriteringar som görs. De kommer att fungera som stöd och underlag vid handläggning av ansökningar om stöd. För vissa stöd kommer fasta ansökningstillfällen att anges, och för några stöd kommer ansökningar att tas in löpande. Vad som gäller för respektive stöd kommer att framgå av handlingsplanen och även presenteras på Länsstyrelsen Värmlands webbplats.

Elektronisk ansökan

Ansökningar kommer att kunna skickas in elektroniskt. En stor fördel med det är att det inte går att skicka in en ofullständig ansökan.

MER INFORMATION OM LANDSBYGDSPROGRAMMET OCH STÖDEN

Länsstyrelsen Värmland

tel, 010-224 70 00

www.lansstyrelsen.se/varmland.

Jordbruksverket

www.sjv.se

Landsbygdsprogrammet

Länk till pdf-dokument:

<http://www.regeringen.se/content/1/c6/05/81/22/a7181313.pdf>.

(som regeringen beslutat om och som skickats till EU-kommissionen)

LANDSBYGDSPROGRAMMET - STÖD SOM ÖPPNAR I SEPTEMBER

MILJÖINVESTERINGAR

Stängsel mot rovdjur

För att skydda betande tamdjur mot rovdjursangrepp. Stöd ges i form av ett fast belopp per meter stängsel.

Engångsröjning av betesmark

Delar av betesmarker och slätterängar som har vuxit igen kan röjas upp, så att hela marken kan skötas enligt villkoren för miljöersättningen för betesmarker och slätterängar. På så sätt ökar natur- och kulturvärdena som är knutna till hävden. Stöd ges med ett fast belopp per hektar.

Anläggning och restaurering av dammar för förbättrad vattenkvalitet eller biologisk mångfald

Syftet med åtgärderna är att minska växtnärläckage, skapa förutsättningar för biologisk mångfald och att öka allmänhetens möjligheter till rekreation. Stöd ges för en procentuell andel av faktiska kostnader.

FÖRETAGSSTÖD

Ökad konkurrenskraft

För anläggningar, byggnader, utrustning och fast monterade maskiner som hör till driftsgrenar inom jordbruk och trädgård.

Stöd kan också ges till nybyggnation och om- eller tillbyggnad för animalieproduktion, inklusive utrustning för till exempel mjölkning, foder- och gödselhantering. Se även under stöd som redan går att söka.

Till trädgårdsproduktion kan stöd ges till växthus med utrustning.

Energieffektivisering och energigrödor

Stöd kan beviljas till investeringar som bidrar till energieffektivisering inom jordbruk och trädgård.

Investeringsstöd – växthusgaser och ammoniak

För jordbruks- och trädgårdsföretag som gör investeringar för minskade utsläpp av växthusgaser, till exempel vid gödselhantering, rening av luft från djurstallar, extra lagringskapacitet utöver lagkrav.

Startstöd

Syftet är att underlätta för unga att starta jordbruks- och trädgårdsföretag för att stärka landsbygdens utveckling och konkurrenskraft. Några av villkoren för stödet är att den som söker ska vara under 40 år och starta jordbruks- eller trädgårdsföretag för första gången.

PROJEKTSTÖD

Investeringar som bidrar till att göra landsbygden mer attraktiv kan beviljas projektstöd. Bredbandssatsningar ingår här (läs även under stöd som redan går att söka), liksom fritidsanläggningar, turism, service och natur- och kulturmiljöer, läs mer nedan. Nya former av samarbeten kan också beviljas stöd för att till exempel stärka konkurrenskraften inom jordbruk eller livsmedelsförädling. Det kan också handla om miljö och klimat eller att utveckla nya servicelösningar och verksamheter på landsbygden.

Stöd till utveckling av natur- och kulturmiljö

Syftet är att bevara och utveckla natur- och kulturarvet i odlingslandskapet, till exempel genom att göra landskapet mer tillgängligt, ta ett helhetsgrepp i en by för att röja fram och rusta upp värdefulla natur- och/eller kulturmiljöer, att göra åtgärder för att gynna kulturhistoriska byggnader som hembygdsgrändar med mera. Stöd ges som en andel av faktiska kostnader för köpta tjänster och investeringar (ej löner). Föreningar, organisationer, företag och myndigheter kan söka detta stöd.

SKOGLIGA MILJÖER

Det kommer även att finnas stöd för åtgärder i skogliga miljöer. Dessa stöd kommer att handläggas av Skogsstyrelsen.

LANDSBYGDSPROGRAMMET - STÖD SOM REDAN GÅR ATT SÖKA

Nedanstående stöd är öppna för att lämna in ansökan, men inga beslut kan fattas förrän förordningar och föreskrifter är klara. Preliminärt i september 2015.

FÖRETAGSSTÖD

Ökad konkurrenskraft

Sedan hösten 2014 går det att söka stöd för investeringar i jordbruksföretag när det handlar om till-, om- och nybyggnad av djurstallar, under förutsättning att antalet djurplatser ökar.

PROJEKTSTÖD

Bredband

Stödet öppnade för ansökningar redan hösten 2014.

Axplock från Värmländsk jordbruksstatistik

I år har vi gått in i ett nytt landsbygdsprogram och då kan det vara lämpligt med en återblick. Det har onekligen hänt en hel del med det värmländska lantbruket!

TEXT ELENA JONSSON 010- 224 72 75 & MALIN ELIASSON 010-224 72 64

År 1995 gick Sverige med i EU och man kunde som lantbrukare för första gången söka EU-finansierade jordbrukarstöd. 2005 gjordes en stor förändring av den gemensamma jordbrukspolitiken då gårdsstödet infördes, vilket gjorde att antal ansökningar ökade dramatiskt. 2010 infördes en regel om att det behövs minst 4 hektar jordbruksmark för att söka gårdsstöd. Detta resulterade i en stor minskning av antalet ansökningar men eftersom det främst var små gårdar som försvann, så påverkades den totala ansökta arealen endast marginellt. 2009 startade Jordbruksverket en inventering av all jordbruksmark i Sverige, det så kallade Blockprojektet. Detta tillsammans med ändrade regler för betesmarker gjorde att arealen betesmark i länet minskade.

Anmäld jordbruksmark, antal ansökningar, medelareal i Värmland

	2004	2005	2008	2009	2010	2011	2014
Anmäld skiftesareal åker		109 450	106 961	106 709	105 482	105 336	103 494
Anmäld skiftesareal betesmark		9 551	8 260	7 598	6 898	6 944	6 647
Anmäld skiftesareal jordbruksmark		119 001	115 221	114 307	112 380	112 280	110 141
Antal ansökningar	2 225*	4 510	4 226	4 124	3 217	3 199	3 005
Medelareal hektar åker		26	27	28	35	35	37

* Antal arealstödsansökningar, vallar och betesmarker ingick inte i stödet.

INTRESSERAD AV MER STATISTIK?

Läs mer på Jordbruksverket- och Statistiska centralbyråns webbplatser!

www.jordbruksverket.se

www.scb.se

Antal företag i Värmland med kor för mjölkproduktion.

	1964	1975	1985	1995	2005	2010	2013	2014 i juni
Antal företag med mjölkkor		2 875	1 330	568	238	139	114	110
Antal kor för mjölkproduktion	37 560	22 653	21 188	14 511	10 569	7 461	7 789	7 891
Medelantal mjölkkor		7,9	15,9	25,5	44,4	53,7	68,3	71,7

Antal företag med svin i Värmland

	1951	1965	1975	1985	1995	2005	2010	2014 i juni
Antal företag med svin	12 590		1 411	416	187		42	35
Antal svin*	29 397	25 080	38 155	40 810	52 669	51 619	46 962	47 689
Medelbesättning svin	2,3		27	98	282		1118	1363

* Totala antalet suggor, slaktsvin, smågrisar och galtar

Åkerareal efter storleksgrupp i Värmland

Gårdens storlek	Upp till 10 hektar	10,1 till 50 hektar	50,1 till 100 hektar	Över 100,1 hektar
Andel av Värmlands åkerareal 1983*	14 %	44 %	24 %	18 %
Andel av Värmlands åkerareal 2013	9 %	25 %	19 %	47 %

*1983 redovisas endast åkermark vid företag med mer än 2 hektar åker

LÄR DIG MER

LAMMPRODUKTION PÅ BETE - MÖJLIGHETERNAS DAG

Hög efterfrågan och bra avräkningspris talar för får- och lammproduktion på bete. Därför vill Värmlands fåravelsförbund och HK Scan lyfta fram några av de positiva möjligheterna under en heldag för nya och gamla får- och lammproducenter.

Tid: 28 juni klockan 9.00

Plats: Ölme/ Eldstorp

Kostnad: 50 kr

Anmälan och frågor:

Ulf Ekholm 0768-444 992

Tips från rådgivaren...

RÖNN

Traditionellt finns en del rönn i ängsmark i Värmland, och speciellt på sätrar och finngårdar verkar det alltid finnas några rönnar i inägan. Förutom att man använde lövet för djurfoder så ansåg man att rönn skyddar mot onda krafter.

Eftersom inägans sällan är inhägnad numera och eftersom älgar tycker om att äta på unga rönnar så är det tyvärr vanligt att det finns gamla rönnar men unga "arvtagare". För att säkerställa att det även i framtiden finnas rönn kan det vara nödvändigt att hägna in några utvalda unga rönnar i samband med restaurering.

ÖRNBRÄKEN

Breder gärna ut sig i ohävdade eller svagt hävdade marker och eftersom arten gynnas av röjning och avverkning är den ett potentiellt problem som kan dyka upp när man restaurerar. Örnbräken lagrar mycket näring i rötterna och har därmed reservnäring så att den kan skjuta nya skott igen och igen om man slår av den. Den bildar kloner, dvs det ser ut som en dunge växter men är egentligen en o samma individ som skickar upp många skott. Örnbräken konkurrerar med andra växter inte enbart genom att skugga för dessa utan använder sig också av kemisk krigsföring "allelapati" för att ta över ytorna från annan vegetation.

När örnbräken väl etablerat sig är det en långvarig seg kamp att bli av med den, så man spar mycket tid och arbete genom att förhindra den i att bilda bestånd från början. I praktiken så håller man ett öga efter man avverkat och ser man skott av örnbräken tillämpar man nolltolerans, bort med vartenda exemplar varje gång man ser ett.

Örnbräken är giftig för betesdjur, innehåller cancerogena ämnen, och djuren brukar därför rata växten. En del människor får problem vid hudkontakt, så handskar rekommenderas om man drar i plantorna.

Som mottagare av denna tidning finns du med i ett adressregister hos Länsstyrelsen Värmland

Tips vid ogräsharvning

TEXT MALIN ELIASSON • 010-224 72 64

Ogräsharvning utförd på rätt sätt kan vara en effektiv metod mot fröogräs på både den ekologiska och konventionella gården!

Förebyggande åtgärder är viktiga vid ekologisk växtodling. En varierad växtföljd och konkurrenskraftiga sorter är två exempel på förebyggande åtgärder mot ogräs. När det gäller fröogräs kan ogräsharvning vara en effektiv metod. Ogräsharvning kan också komplettera den kemiska bekämpningen på den konventionella gården och bli en del i arbetet med integrerat växtskydd.

Olika tidpunkt för olika grödor

Ogräsharvning tillämpas främst i stråsäd, åkerbönor och ärtor. I spannmål görs den oftast på våren i vårsådda grödor. Om vädret tillåter kan ogräsharvning även göras på hösten i höstsådda grödor. Höstråg ska dock inte ogräsharvas på våren eftersom den är känslig då. Ärtor och åkerböna är lämpliga att ogräsharva före uppkomst och i tidiga utvecklingsstadiet, 3-4-bladsstadiet. Ärtorna är mycket känsliga precis när de bryter igenom markytan och ska inte harvas då. Man ska heller inte harva dem när klängena börjar häfta i varandra.

Hjärtbladsstadiet är känsligast

Ogräsen är som känsligast mot ogräsharvning i hjärtbladstadiet. När man väljer tidpunkt får man titta på det ogräs som dominerar i odlingen. Spannmålsgrödan

bör ha passerat två-bladsstadiet och speciellt vårvete kan vara extra känsligt för tidig ogräsharvning. En vanlig metod är att blindharva en gång före uppkomst och sedan följa upp med en selektiv ogräsharvning i grödans två- till trebladsstadium. Ytterligare en metod är att vid insädd av vall i spannmål använda en såmaskin med efterharv.

Jordart

Ogräsharvning ger bäst resultat på lättare jordar där man kan få bättre jordtäckning. På styvare jordar bör harvningen genomföras så tidigt som möjligt då det fortfarande finns fukt kvar i markytan. Har marken torkat är det svårt att effektivt täcka plantorna. På fuktiga mulljordar kan det vara svårt att få en bra ogräseffekt av harvning eftersom ogräsen lockas att gro vid alla typer av mekanisk bearbetning. Det finns också risk att uppräckta ogräsplantor kan växa fast igen. Oavsett jordart ska du alltid se till att jordytan är jämn eftersom ojämnheter och spår i marken försvårar harvningen.

Väderlek

Det är lättast att harva i torrt och soligt väder. Det är en fördel om vädret är torrt även några dagar efter harvningen. Om det kommer en regnskur strax efter harvningen kan de uppräckta ogräsen etablera sig på nytt. Om ogräsen befinner sig i hjärtbladstadiet och vädret är fuktigt är det trots allt bättre att harva än att ogräsen blir för stora.

Läs mer i den nya broschyren "Ogräsharvning" från Jordbruksverket.

Ogräsharvning är en grund bearbetning med lätt harv för bekämpning av fröogräs.

- Ogräsharvningen ger bäst bekämpning på fröplantor i hjärtbladsstadiet.
- Harvpinnarna ska röra om jordens så att ogräsplantorna täcks med jord.
- Ogräsharvning kan även gynna grödan genom att bryta skorpa och genom att luckra jorden.
- Utsädesmängden kan höjas med runt tio till tjugo procent för att kompensera för skador på grödan.
- Normalt såddjup eller något djupare bör användas beroende på gröda.